

LA NISSAGA DELS ESCULTORS ESPINALT, DE SARRAL, I LA SEVA PRODUCCIÓ ARTÍSTICA. ALGUNES APORTACIONS

Els estudis d'història de l'art a les nostres comarques no han sobresortit de la mateixa manera que els d'altres disciplines. Si bé alguns investigadors hi han dedicat la seva atenció, el camp d'estudi encara és molt gran.

Els artistes del barroc foren els que deixaren més rastre per les esglésies de l'Arquebisbat de Tarragona. Una nissaga molt profitosa foren els Espinalt, de Sarral, escultors sobre alabastre i fusta, els quals, malauradament, no han estat estudiats en la seva justa mesura ¹, i falta un bon catàleg de les seves obres —contractació, descripció, fotografies, comentari artístic, etc.—. El principal inconvenient amb què xoca és la destrucció de la majoria de les peces durant la guerra civil pel que fa a les parròquies, i la desamortització, quant als convents.

Un altre fet que cal considerar és la lentitud en la recerca documental, ja sia en els fons parroquials, notariais, municipals o privats, i, sobretot, a causa de la dispersió geogràfica. No obstant això, darrerament es publiquen molts llibres que faciliten el treball. Una tasca fructífera seria la coordinació entre els grups que s'apleguen en els centres d'estudis comarcals i la Universitat.

Intentarem, a continuació, aportar algunes dades més sobre el coneixement dels Espinalt. El barberenc Joan Fuguet i Sans apunta la necessitat d'una

1. Se n'han ocupat: Tomàs CAPDEVILA i MIQUEL, *Sarreal. Notes històriques de la vila*. Valls 1934, pp. 96-97; i «Una família d'artistes del barroquisme català. Els escultors Espinalt (a) Xavallà» a *La Cruz* (Tarragona), 16-VI-1934: 4. Josep Francesc RÀFOLS, *Diccionario biográfico de artistas de Cataluña*. Cèsar MARTINELL, *Arquitectura i escultura barroques a Catalunya*, Alpha, Barcelona 1963. I finalment Joan FUGUET SANS, «Els escultors Espinalt de Sarral i el retaule de Sant Victorià de Barberà de la Conca» a *Aplec de Treballs*, 3. Centre d'Estudis Conca de Barberà, pp. 269-277.

revisió de l'autoria de determinades obres com també l'obligada recerca de més producció seva ². Inicialment esbossarem a grans trets l'arbre genealògic, després detallarem algunes dades recents i acabarem amb el comentari d'un contracte amb la cartoixa d'Escaladei el 1712, d'un altre de Poboleda el 1696 i d'un tercer de Passanant el 1732.

BREU ESBÓS GENEALÒGIC DELS ESPINALT AL SEGLE XVIII

El nostre comentari s'enceta amb la figura d'Isidre Espinalt i Travera, escultor, nascut a Sant Joan d'Oló (Bages), casat amb Clara (desconeixem el cognom). Fruit d'aquest matrimoni naixeran Isidre (?-1741), Miquel (1695), Armengol (1700), Antoni (1702), Clara (1705), Josepa (1712) i Teresa (1714). Isidre Espinalt i Travera morirà el 30 de maig del 1737 a Sarral.

Si bé no sabem la data exacta de la seva vinguda, tenim documentada la compra d'una casa, a la plaça de l'Estudi, de Sarral, als curadors de Francesc Potau, el 16 de maig del 1696 ³, i també el naixement del seu fill Miquel el 1695. Sembla que es corrobora la vinguda dels Espinalt, a finals del set-cents, a Sarral, tot coincidint amb els primers encàrrecs artístics.

El seu hereu, també escultor, Isidre, morí jove (el 5 d'agost del 1741, quatre anys més tard que el pare). Unit a Maria Anna Vallet, tingué dos fills: l'Isidre (1735-1800), i l'Anton, fuster, el qual també visqué molts anys i inicià una rama paral·lela de fusters. Tomàs Capdevila n'inclou dos més, però no en tenim notícia: Bertomeu i Rafel.

Isidre Espinalt i Vallet s'enllaçà amb Coloma Miret, de Vallverd de Queralt; d'aquest matrimoni nasqueren, com a mínim, tres fills: l'Isidre (1758-?) mort infant, segurament; la Teresa, casada amb Abdon Grau, pagès, el 1773, i el Josep (1760) al qual passà la primogenitura. Casat en segones núpcies amb Francesca Teixidor, tingué un tercer fill baró: l'Anton, també escultor, casat el 1782 amb Josepa Ferrer, a la qual ja havia deixat vídua el 1790. Aquest mateix any, ella signava capítols amb el cirurgià Ignasi Martínez, de Rocafort de Queralt.

Josep Espinalt i Miret prengué per muller Maria Antònia Bonet l'any 1788; tingueren dos fills: l'Isidre (retorna el nom primitiu de la nissaga, perdut en l'esgrao del seu pare), escultor i fuster, i la Clara. Amb Isidre, la tradició familiar arriba al final: casat amb Maria Rosa Dalmau, el 1812, filla d'un ci-

2. Op. cit., pàg. 273.

3. Arxiu Històric Comarcal de Montblanc. Protocols Notarials de Sarral III.4.2 (1853) ff. 157-157v. Data de l'escriptura 3-VII-1853.

rurgià, el fill d'ambdós, Josep, prendrà l'ofici de l'avi matern, i anirà a viure fora de Sarral. Ell serà qui vendrà totes les propietats, especialment la casa de la plaça de l'Estudi, heretades dels seus antecessors artistes.

No podem deixar de banda la rama col·lateral de fusters de Sarral, iniciada per Anton Espinalt i Vallet. Aquest es casà amb Maria Vinader el 1769, la qual es maridarà en segones i tèrceres núpcies amb Francesc Andreu Gil (cirurgià el 1783) i amb Anton Oliva (mestre de cases el 1796), tots de Sarral. Però abans de morir deixà tres fills: la Ventura, la Mariana (albat) i l'Isidre. L'hereu de la família, a causa de la prematura mort del seu pare, haurà d'aprendre l'ofici de fuster, sota la direcció del mestre de Sarral, Francesc Miró i Poblet (del 1796 al 1800) ⁴. És curiós com fa de tutor el seu oncle escultor: l'Isidre Espinalt i Vallet. S'enllaçarà amb Teresa Oliva, filla del seu padastre, i exercirà de fuster; aquest noble ofici el passarà al seu fill Anton (1801). Tingué dues filles més: la Maria i la Teresa (1803).

L'Anton viurà setanta-quatre anys (1801-1875) i es casarà dos cops. El primer, amb Serafina Serra (morta el 1818) de la qual nasqué l'hereva Antònia (morta el 1876). El segon, amb Marianna Fuster, viuda, el 1843: el pare vidu i la filla es casaven amb la viuda i el seu fill, i el mateix dia feren capítols matrimonials.

Si bé l'Antònia marxà a França, deixà el seu fill Isidre (1845) exercint de fuster a Sarral, on es casà, el 1878, amb Josepa Miquel i Aluja. Tingué un altre fill anomenat Anton.

Ens hauria agradat realitzar un seguiment més acurat a través dels llibres parroquials (baptismes, enterraments i desposoris) però no han estat conservats, i, per tant, no ens ha estat possible. La prospecció en els manuals notariais és també difícil; el fons de Sarral, custodiat a l'Arxiu Històric de Tarragona, només comprèn a partir de la segona meitat del segle XVIII, i hi manca un escrivà —Francesc Moles i Pasqual— precisament al qual acudien els Espinalt (d'ell només es guarda el volum del 1772). La recerca al Registre d'Hipoteques de Montblanc ens ha facilitat algunes notícies.

Seguidament oferim quatre capitulacions matrimonials relacionades amb la família Espinalt. El 17 de juny del 1782 se signen els capítols entre Anton Espinalt i Teixidor, escultor, i Josepa Ferrer i Fontanilles, donzella, filla de Gil, apotecari, i de Teresa, tots habitants de Sarral ⁵.

4. Arxiu Històric de Tarragona. P N Sarral 3793 (1796) ff. 93v-94v. Francesc Generés Molins.

5. AHT Registre d'Hipoteques de Montblanc núm. 18 (1782) ff. 348v-350.

El pare de l'Anton, Isidre, el nomena hereu universal, sempre i quan no torni el seu germanastre Josep Espinalt i Miret «*por hallarse ausente y no saber su paradero se ha hecho al referido Antonio el presente heredamiento*». Si torna, perdrà la donació, però per drets de llegítima rebrà una casa i un tros de terra. L'immoble encara estava en fase de construcció «*al presente se halla cubierta de teulas y enfustada*»; el pare es compromet a acabar-la i moblar-la amb els seus diners. Afrontava a l'oest amb la Plaça de l'Estudi i al nord amb el carrer de la Torreta. La terra era formada per dos jornals de vinya a la partida Prat de Meda, la meitat de l'extensió de la parcel·la. La mare, per la seva part, li cedia tots els seus «*bienes muebles y rahizes*» després de morir. El fet que no esmenti l'Isidre, el qual Mn. Tomàs Capdevila situa com el primer fill, ens parla de la segura mort d'aquest, essent infant.

El dot de la futura muller, Josepa Ferrer, és de 700 lliures, a més d'una calaixera, la roba i els vestits corresponents. El futur marit li dóna un escreix de 70 lliures (un 10% del seu dot).

Josep Espinalt i Miret, pocs anys després, retorna a Sarral. El 13 de novembre del 1788, davant del notari Francesc Moles, estipula els pactes econòmics que regiran el seu enllaç amb la donzella Maria Antònia Bonet i Badia, filla d'Anton, pagès, difunt i de Bonaventura, encara viva, tots de Sarral ⁶. Tal com es decidí en l'anterior contracte, l'Isidre li dóna tots els seus béns, a ell i als seus descendents. Per la seva banda, la viuda i un fill (germà de la Maria Antònia, anomenat també Bonaventura) doten l'esposa amb 600 lliures i dues caixes de núvia plenes de roba. L'escreix és igualment el 10%, 60 lliures.

Dos anys després, ens consta que Anton Espinalt i Teixidor és mort. La seva viuda, Josepa Ferrer, es casa amb Ignasi Martínez, fadrí, mestre apotecari, descendent de Bellvís —Noguera— i veí de Rocafort de Queralt ⁷. El marit rep del seu germà Josep, mestre apotecari de Bellvís, 375 lliures (en terminis de tres anys), una caixa de noguer, un matalàs, dos coixins de llana i teixits diversos, juntament amb la promesa que dintre un any rebria tots els pots, arams i altres peces suficients per instal·lar una botiga de l'ofici.

Josepa Ferrer torna a oferir les 700 lliures, dot del seu anterior matrimoni, i la roba. El dia de la boda es farien efectives 400 lliures, un any després 160 lliures i la resta en els tres anys següents. Això sembla indicar que la Josepa encara no havia rebut la totalitat del dot promès en les esponsalles amb l'Anton Espinalt.

6. AHT RHM núm. 25 (1788) ff. 365-365v.

7. AHT PN Montblanc núm. 3767 ff. 197v-200v.

Tornant a la línia dels Espinalt, direm que el 20 de març del 1812 es firmen els capítols matrimonials entre Isidre Espinalt i Bonet, fadrí, escultor, i Maria Rosa Dalmau i Ametller, filla del cirurgià Josep i de Maria, tots dos de Sarral ⁸.

El dot aportat per la donzella és baix, si el comparem amb els anteriors: tan sols 300 lliures, una caixa, un matalàs i roba. Els diners es pagarien en sis terminis d'un any a raó de 50 ll. (16,6%). D'escreix se li fan 75 ll. (un 25% del capital del dot). Hem de tenir present les circumstàncies del moment, tot just acabada la Guerra del francès.

A través del registre notarial hem pogut seguir la vida econòmica de la família Espinalt, les seves compra-ventes, des del seu afincament a la vila de Sarral fins a la seva marxa. Abans però, hem de remarcar, de cara als futurs estudiosos de la família, que contemporàniament als Espinalt vivien a Sarral els Espinach, pagesos, originaris de Solivella.

Les primeres transaccions no les coneixem directament, a causa de la destrucció o pèrdua dels manuals del notari on acudirien. Però per una referència posterior sabem que la casa familiar fou comprada, com hem vist, per Isidre Espinalt i Travera el 16 de maig del 1696. Estava situada a la plaça de l'Estudi a sol ixent, afrontant a tramuntana amb la muralla.

Seguint amb aquest habitatge, la següent notícia és del seu nét, el qual com a hereu del seu pare, l'hipotecava en crear un censal de 140 ll., a Josep Potau, beneficiat de la parròquia de Sarral, el 3 de febrer del 1758. Trenta anys més tard la casa era donada en dot al seu fill Anton; els capítols ens indiquen els límits: tocava, a l'orient, amb la casa i el corral de Josep Ollé i Reixats, pagès, i el corralet de Francesc Alió, fuster; a migdia, amb Francesc Ballester i Jaume Tardiu; a ponent, amb la plaça de l'Estudi, i a tramuntana, amb les cases de Maties Vila i de Pau Farrés. Consta de l'habitatge i un corral, amb un portal.

La mort prematura de l'Anton féu que el seu pare, com hem vist, nomeni hereu Josep Espinalt i Miret el 13 de novembre del 1788, el qual rebia la casa en testament del 23 de maig del 1794.

El 10 de maig del 1817, ja entrat al segle passat, el seu fill Isidre comença a vendre la casa. Concretament, el corral —d'11 per 13 pams— al veí Josep Ollé, per 30 lliures. Un any més tard, Josep Vozarrai, escultor, havia comprat un tros de la casa i el corral per 750 lliures, que pagà, en part, encarregant-se els dos censals que tenia la família amb la comunitat de preveres per 35 lliures 10 s. Acabà de pagar, el 14 de novembre del 1827, ja al seu fill Josep.

8. AHCM PN Sarral III.1:12 ff. 67-68v. Capítols matrimonials 1812.

Amb la mort del darrer Isidre escultor arriba la fi de la nissaga: el seu fill Josep, cirurgià, marxa de la vila i es desprèn de tots els béns familiars. El 4 d'octubre del 1841, venia la casa gran, menys tres habitacions, per 450 ll. (en metal·lic) a Joan Savidó i Roca, teixidor de lli. El 3 de juliol del 1853 li venia la resta per 1.760 rals de billó (176 lliures).

A més de la casa, tot i no essent pagesos, els Espinalt invertiren una petita part dels seus guanys en terres de conreu. El segon Isidre de la família comprà una peça de vinya, de tres jornals, al Prat d'En meda, que ja era venuda pel seu fill el 3 de juliol del 1754 a sa mare i al padrastrer per a pagar-se el casament, a carta de gràcia. La pogué recuperar el 8 de setembre del 1762 per 155 lliures.

El seu fill Josep rebia en herència dos jornals d'aquesta partida i un d'oliveres a la partida de la Coma. El fill d'aquest, escultor-fuster, que degué patir problemes econòmics, venia un hort a la partida de la Pica el 1817. La resta, la traspassà el Josep abans del 1862, any en què ja no quedava rastre dels Espinalt descendents de l'Isidre Espinalt i Vallet, a Sarral.

L'altra branca —la d'Anton Espinalt i Vallet, fuster— farà una major inversió. L'Anton comprava, l'1 de març del 1760, una peça de vinya i oliveres, d'un jornal, per 105 lliures, a Cristòfor Grau (a la partida del Collet Roig?) i una altra peça idèntica, el 1771, a Vallcervera. Encara el 8 de setembre del 1780 adquiria un hort a Ramon Contijoch, habitant a Pira, per 100 ll.

El seu fill Isidre i el seu nét Anton compraren una peça de terra campa i horta de 0,125 jornals per 63 ll. 15 s. el 19 de gener del 1845, a l'Horta de Baix. Aquesta, la cedia a Joan Recasens i Panadès per 440 pts. trenta anys més tard, l'Anton, el darrer descendent masculí que porta el cognom de la família. Si bé resten els fusters a la vila no portaran el cognom Espinalt.

NOVES APORTACIONS SOBRE LA SEVA PRODUCCIÓ ARTÍSTICA ⁹

La localització a la vila de Sarral dels escultors Espinalt no és casualitat; en aqueix terme i en alguns de les rodalies, s'hi trobaven nombroses pedreres d'alabastre, descobertes per a la seva explotació artística, la primera meitat del segle XVI, per Damià Forment amb motiu de la construcció del retaule major de Poblet ¹⁰.

9. No esmentarem totes les obres ja conegudes dels Espinalt, simplement posarem l'èmfasi en les notícies noves i les referències bibliogràfiques recents.

10. A. ALTISENT, *Història de Poblet*. Abadia de Poblet, 1974, pp. 427-433.

L'alabastre no seria únicament per a retaules i sagraris, sinó que, tallat en fines làmines, es col·locava als finestrals a manera de vidrieres. Un exemple el tenim a La Selva del Camp el 1596 ¹¹. Un altre material relacionat amb la construcció, existent a Sarral, era el guix.

La contractació d'encàrrecs per a Isidre Espinalt i Travera es documenta a finals del segle XVII. La pregunta que ens formulem és si aquest és el primer Espinalt que ve a Sarral. Una hipòtesi, atès que procedeixen de fora de la Conca, és que sí; ara bé, Ràfols els fa recular fins a la segona meitat del segle XVI ¹².

El que sí que coneixem és que el 1696 obra el retaule de la Capella de sant Eloi i sant Antoni de Pàdua, de la Confraria dels ferrers, per 650 lliures. L'any 1711 intervé novament en els laterals ¹³. El 30 de maig del 1704 signa el contracte amb els majorals de la confraria del Roser, de l'Aleixar, per la realització del retaule del Roser per a l'església parroquial d'aqueixa vila. S'acorda un termini de dos anys i un cost de 375 lliures, que ell rebria l'11 de novembre del 1708 ¹⁴.

Isidre Espinalt no treballava sol; a la dècada dels noranta dels sis-cents, hi ha dos escultors que sempre l'acompanyen: Bernat Lluç i Domènec Vilanova ¹⁵; el 1713, sabem que col·laboraven també amb ell Joan Coll i Joan Julià ¹⁶. Tampoc no hem de menysprear l'ajut dels seus fills quan l'edat ho permetia, i els contractes d'aprenentatge. Així, el 18 de febrer del 1726, rebia com a aprenent d'escultor, per sis anys, Joan Novelles, de catorze anys, fill de l'honorable Pere Novelles, pintor «*vuy habitant de les Piles*». Els pactes firmats són els normals; s'incideix en una possible fuga del noi ¹⁷. Fent un parèntesi, retrobem Joan Novelles, ja escultor, a Montblanc, quan l'11 de juliol del 1749 enterrava un fill seu, albat, a Sant Francesc. Vivia aleshores a la casa de Salvador Batlle, fora les muralles de la vila.

11. J. PIE FAIDELLA, *Annals inèdits de la vila de La Selva del Camp de Tarragona*. I. E. Ramon Berenguer IV. Tarragona 1984, pàg. 532.

12. El fogatge del 1553, publicat per Josep Iglésies, no esmenta cap Espinalt resident a Sarral en aquesta data, sí, però, que localitzem un *Miquel Spinal* a Sant Joan d'Olibé.

13. M. Ester FABRA, «Confraries i gremis de la ciutat de Valls (I)». A *Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp*, 7. Institut d'Estudis Vallencs. Valls 1985, pàg. 5.

14. El contracte ha estat reproduït per Mercè Vidal i Solé, en el llibre *Descripció històrico-artística de l'església de l'Aleixar*. Ajuntament i Casal Guardiola. L'Aleixar 1983. Documents IV, V i VI. L'autora adjunta una fotografia de la peça (pàg. 73).

15. M. Tomàs CAPDEVILA, «Una família...».

16. A. ALTISENT, op. cit.: 601.

17. Transcrivim a l'apèndix el document firmat davant el notari de Sarral.

El 1699, actua a Passanant; el 1713, a Tarragona; el 1714 fa el sagrari per a l'església parroquial de Vilaverd, per 28 dobles¹⁸. L'any 1721 porta a terme el retaule de sant Victorià, a Barberà, que serà daurat, el 1725-26, pel vallenc Pau Morales¹⁹.

L'etapa següent és Montblanc, on entre el 1725 i el 1730 fa el retaule de la Immaculada en una capella lateral de Santa Maria. Respecte d'aquesta peça, ha existit, els darrers anys, una petita confusió en identificar-la amb l'altar major, dedicat a l'Assumpció, una altra advocació de la Verge²⁰. El 1732, novament fa tractes amb Passanant, ara pel retaule major. La seva mort ocorrerà el 1737, i el seu fill, com ja hem dit, el seguirà quatre anys més tard.

Isidre Espinalt i Vallet no reprèn la tasca escultòrica fins el 1762, quan devia tenir uns 27 anys. No és estrany que a causa de la manca de pare i avi, un germà seu, l'Anton, es traslladés el 1752 a Barcelona per aprendre l'art de la fusta²¹.

A la dècada dels cinquanta als setanta, detectem la presència d'escultors del Camp de Tarragona (Valls, Reus i Constantí) a la Conca de Barberà. Un dels casos més coneguts és l'actuació de Lluís i Francesc Bonifàs: el primer executà, entre el 1758 i el 1760, treballs a l'Espluga de Francolí, continuats per Isidre Espinalt. El segon, amb col·laboració de l'Espinalt, cisellà l'altar major de Sarral, cremat en l'incendi del 1801²².

L'activitat d'aquest Isidre se centra molt a Sarral²³ i pobles de la rodalia, com Forès i Guimerà. Precisament d'aquesta darrera localitat, fins ara

18. F. CORTIELLA ODENA, *Història de Vilaverd*. Vilaverd 1982, pàg. 51.

19. J. PORTA BLANCH, *Aplec de dades per a la Història de Barberà*. Edició a cura de Joan Fuguet Sans. Ajuntament de Barberà de la Conca 1984, pp. 165-168. També l'article citat de Joan FUGUET, pàgines 273-277.

20. Sobre aquesta peça podem veure el treball de J.M.T. GRAU, «El retaule major de Santa Maria de Montblanc (I)», a *Espillera* (Montblanc), 66-67 (1987): 30-33. Els veritables autors foren els escultors Anton Costa, de Berga, i Francesc Voge, de Tarragona, ambdós morts en la consecució de l'empresa.

21. M. ARRANZ, «Aprenents de la Conca de Barberà al sector barcelonès de la construcció (ss. XVII-XVIII)». A *Aplec de Treballs*, 3. C.E.C.B. Montblanc 1981, pàg. 266.

22. C. MARTINELL, *El escultor Lluís Bonifàs y Massó (1730-1786)*. *Biografía crítica*. Anales. Boletín del Museo de Arte de Barcelona, Barcelona 1948, pp. 148 i 198.

Tanmateix, cal destacar també l'activitat de diversos artistes naturals de la Conca o bé que, vinguts de fora, s'hi instal·laren. La segona meitat del segle XVII, sobresurt a Montblanc l'escultor Joan Palau, mort a la vila ducal el 26-XII-1705. A la primera meitat del set-cents documentem, al mateix lloc, l'escultor Mateu Murtra (morí el 16-III-1777); i a l'últim quart de la centúria testimoniem l'existència de dos dauradors —Feliu Berga i Josep Monyanyola— i tres escultors més —Josep Belart, Joan Cavaller i Anton Muñoz—.

23. Referent a l'retaule de l'ermita de Sant Cosme i Sant Damià, de Sarral (1770), hem d'afegir que les figures que rodegen els sants metges són les de sant Francesc Xavier i sant Pelegrí, i no sant Pau de la Creu, com pensava Tomàs Capdevila. Aquesta petita notícia apareix a l'article de J.M.T. GRAU, «La provisió d'ermità als sants metges el 1797» a *El Baluard* (Sarral), 28 (1987): 14.

només coneixíem la paternitat del retaule de sant Sebastià el 1785; a la monografia que fa poc s'ha editat sobre l'església parroquial de Guimerà, llegim que també realitzà el del Roser i el del Santíssim Nom de Jesús, dels quals queda una època d'Isidre Espinalt, del 7 de desembre del 1790, on consta que ha rebut les 1.750 lliures que se li devien per la construcció de tres retaules (900 lliures pel de Sant Sebastià, 500 pel del Roser i 380 pel del Nom de Jesús) ²⁴.

Ràfols afegeix que aquest escultor féu el retaule major de l'església parroquial d'Anglesola. En una monografia d'aquesta vila, publicada darrerament, no es fa cap al·lusió a tal circumstància, ans al contrari —sense especificar la data— se'ns diu que l'altar major fou dissenyat i obrat per l'escultor Jaume Fort ²⁵.

Seguidament ens deturarem a comentar tres contractes dels escultors Espinalt, dels quals adjuntem la transcripció.

ESGLÉSIA DEL MONESTIR D'ESCALADEI

El Reial monestir d'Escaladei, seguint la decisió presa el 1710, i representat per la figura del seu vicari president, el P. Jaume Viladebaix, encomana a Isidre Espinalt la construcció, amb alabastre, del pedestal del retaule major de l'església del monestir. El contracte se signa el 15 de juny del 1712.

En primer lloc s'estipula el material —alabastre pur— i se'n descriu la factura, sobre disseny del mateix autor. Havia de constar de quatre migs coscos d'àngels en forma de portadors del pes del retaule; i al costat hi havia de fer dues piscines amb tres àngels cadascuna. A més, faria el peu de l'altar, amb dues estàtues de vuit pams i mig (1,70 m.).

L'obra, la realitzarà l'escultor a la seva «botiga», a Sarral, on tenia la primera matèria i, per tant, era més fàcil el treball i més barata l'empresa. Tenia tres anys de temps. Els pactes sobre el transport denoten que Espinalt preferia fer-la al seu taller que no pas desplaçar-se lluny de casa: es fa càrrec del viatge i del possible trencament de peces, incloent el preu l'obra encaixada al lloc definitiu. La pràctica és comuna en la història artística.

El convent, per la seva banda, a més del preu, li deu acolliment mentre assenti l'obra a l'església, i li presta un criat amb cavalcadura per al transport des de Sarral al convent.

24. Mn. Sanç CAPDEVILA, *Santa Maria i Sant Esteve de Guimerà*. Edició a cura de Mn. Armand i Roser Puig i Tàrrach. Patronat de la Bovera. Guimerà 1986, pp. 61-62.

25. A. BACH RIU, *Història d'Anglesola*. Caixa d'Estalvis de Catalunya 1987, pp. 90-91. Hi podem observar una magnífica fotografia del retaule.

El total de lliures que costaven les peces era de 1.050, que rebria en diverses pagues de 150 i 200 lliures, al llarg dels tres anys, a més de les 150 que es feren efectives al moment de la firma de l'escriptura i les 250 del dia en què ja estigués tot col·locat.

Dues, són, finalment, les dificultats que *a priori* podien existir, segons els signants: per part del monestir es pensa en algun «cas fortuït o per altre accident de la guerra» i, per part de l'Espinalt, en la mort. Si això darrer succeïa, l'hereu respon com a continuador de la feina encomanada. Si, en canvi, era el monestir qui havia de deturar l'empresa, s'obliga a pagar a l'artista la feina feta fins al moment i a avisar-lo del canvi.

La qualitat de l'obra queda garantida amb la possibilitat de fer-la judicar per dos mestres (un per cada part) un cop acabada i abans de pagar-la.

Transcrivim el text íntegre a l'apèndix.

L'ESGLÉSIA DE PASSANANT

La primera actuació al poble de Passanant és del 1699, segons la informació que dóna Sebastià Mercadal ²⁶. Els jurats contractaren, el Nadal d'aquell any, un sagrari per 160 lliures i un retaule de sant Antoni de Pàdua per 60 ll., a més de la factura d'una imatge de cos rodó de sant Francesc Xavier ²⁷. Respecte a la decoració del sagrari, sabem que era formada per quatre àngels.

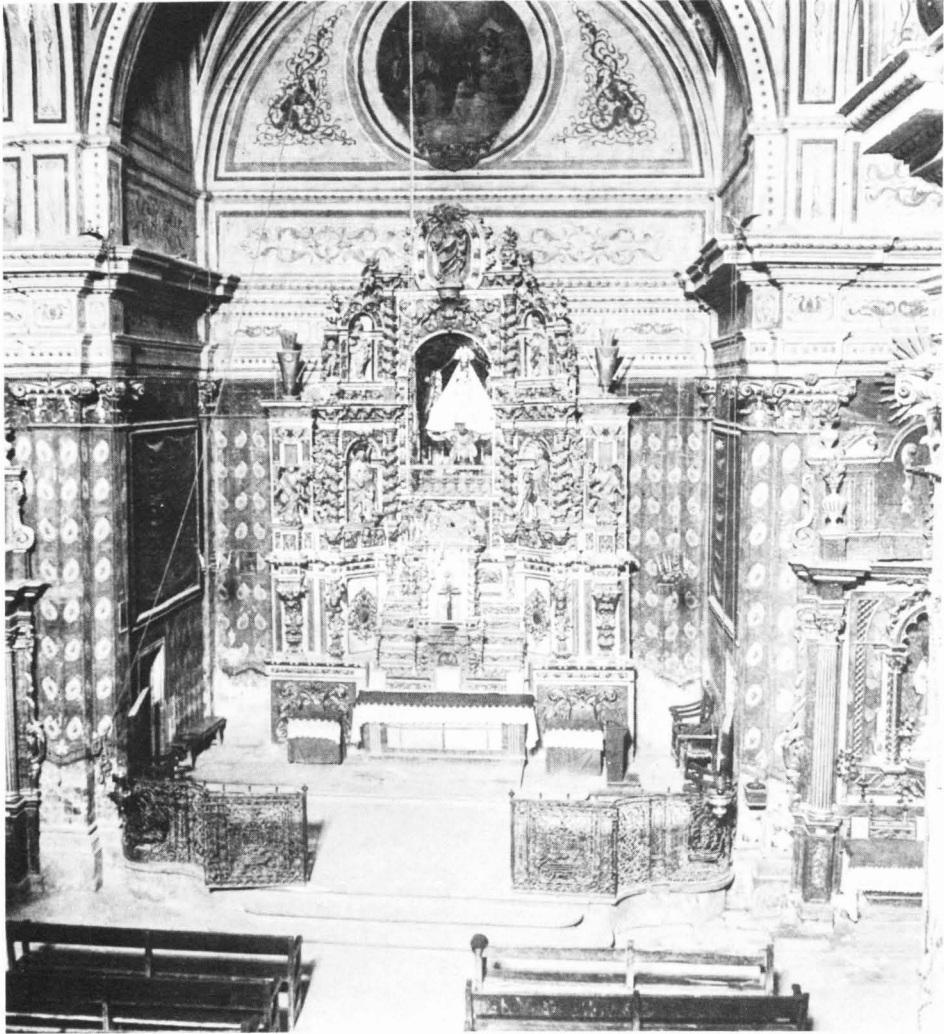
Els veïns de Passanant s'obligaven a fer-se càrrec del transport de les obres des de Sarral, a més de mantenir l'artista (menjar i dormir) els dies que li convingués romandre a la vila. També li facilitarien els ferros necessaris. Espinalt es comprometia a finalitzar la comanda abans de nou mesos. En cas de morir, continuaria el treball el seu fill.

Anys més tard, Espinalt torna a Passanant. Entre el març del 1730 i el març del 1731 realitza una tarima de pedra per a l'altar de l'església. Cobra per la feina unes 11 ll. 14 s. ²⁸. En aquest període localitzem, a Passanant, l'escultor de Tàrraga, Francesc Riudorta, treballant un retaule i un sagrari. Segons els comptes consultats, percebé entre el 1729 i el 1731 un mínim de 300 ll.

26. Reproduïm la transcripció, a l'apèndix, que efectua Sebastià Mercadal, davant la manca del document original. Som conscients de l'existència de possibles errades.

27. A Montblanc, detectem, a l'època moderna, una forta devoció per aquest sant. Tenia dedicada una capella, amb el seu altar corresponent i un magnífic reliquiari a l'església parroquial.

28. La informació econòmica, l'hem extret de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Llibre de l'església i capella de la Mare de Déu de Passanant, núm. 43.

Retaule de l'altar major de l'església de Passanant abans de 1936.
(Clixé propietat del Centre Excursionista de Catalunya.)

El 25 d'abril del 1732 se signa la capitulació entre els regidors de la vila i l'artista Espinalt, referent a la construcció d'un retaule de fusta d'álber per al cambril de la Verge. La iconografia es basava en les imatges de Sant Joaquim i Maria, Santa Anna per un cantó i per l'altre Santa Tecla i Santa Apolònia. Sota la balaustrada central es col·locaria un relleu de l'Anunciació. Arrodonia la peça una figura del Sant Crist i quatre canelobres —dos per banda—, segons el model que havia esculpit ja per a l'altar de la Concepció de l'església parroquial de Montblanc.

Abans d'iniciar la tasca, l'escultor presentava un esbós o dibuix del projecte per a l'aprovació dels interessats i per a comentar-ne les possibles modificacions o els inconvenients. Aquesta pràctica era comuna a la majoria d'obres artístiques fetes per encàrrec, si bé avui dia se n'han conservat poques mostres. Una excepció és el disseny del retaule major que es descobrí a l'Arxiu Parroquial de La Selva del Camp, fet sobre pergami²⁹.

A través de la minuciosa comptabilitat, anem veient com allò pactat es porta a terme; així ho palesen les contínues anotacions de pagament per a satisfer l'import del treball a Isidre (en concret, fins a 550 lliures).

Entre el 1734 i el 1736, el retaule de fusta fou daurat per Pere Boldú, de Bellpuig, el qual ja havia participat en el retaule i el sagrari de Francesc Riudorta.

Fins a la dècada dels cinquanta es continuarà embellint la Capella de la Verge. La inversió que això representà per als veïns de Passanant va ser molt forta; això podia contribuir a l'augment de l'endeutament del municipi a les imposicions sobre les collites de gra.

RETAULE MAJOR DE SANT PERE DE POBOLEDA

Cal fer esment, finalment, del contracte que signà Isidre Espinalt amb els jurats de Poboleda.

Si Bé ha estat comentat per Pere Anguera³⁰ hem cregut d'interès transcriure els pactes entre les dues parts:

«Die 16 mensis junii anno a nativitate Domini millesimo sexagesimo nonagesimo sexto in vila Pobuleta (...)

(...) Per a tractar y ajustar lo retaule major de sant Pere de la present vila ab un sacrari, de una part, y de altra, Isidro Spinalt, escultor abitant en la vila de Sarreal, y se ajustat en la forma y pactes següents:

29. J. BASSEGODA ha publicat un article a la «*Vanguàrdia*» (17-IV-1988) referent a aquesta troballa.

30. P. ANGUERA - M. ARAGONÈS, *El Priorat de la Cartoixa d'Escaladei. Notes històriques. El nom i els límits del Priorat*. Fund. Roger de Belfort. Santes Creus 1985, pp. 77-78.

Primo dites persones en nom de dita vila prometen en nom de dita vila a dit Isidro Espinalt dar-li sinch sentes y cinquanta lliures per retaule, sacrari y una figura de sant Pere portàtil, ab les pagues següents: primo que la primera paga se li promet pagar acabat de fer lo pedestral y sacrari. La segona paga feta la primera andana; y acabat lo retaule acabat de pagar.

Item se li promet donar-li vuyt cavalcadures per anar a buscar a dit señor Isidro y vuyt per a tornassen una vegada tant solament.

Item li prometen donar casa per a estar y treballar.

Item li prometen donar la fusta se aurà menester per a fer dit retaule, sacrari y figura de sant Pere.

Item se li promet dar-li assistència de mestre de cases y demés per a asentar dit retaule y no res més.

Item lo señor Isidro promet fer lo retaule, sacrari y figura de sant Pere portàtil, dins tres anys del dia present del modo y forma següent y és segons la trasa a portat, advertint que en lo pedestral enloch dels escuts se an de fer més portes ab sant Cosme i sant Damià de mitg relleu ab la alsada proporcionada.

Item se an de fer quatre àngels als frontispisis de la cornisa primera.

Item en la segona andana en los nichos dels costats que ya unes pilastres en lloch de columnes promet si a cas los apareyxa en lloch de dites pilastres fer columnes.

Item en la pastera major a de ser adornada de talla tot lo que beurà.

Item en la pastera major un sant Pere Apòstol, a les colaterals sant Joan i sant Antoni de Pàdua.

Item en la segona andana a la pastera major una Concepsió, a les colaterals sant Francisco Xavier y sant Isidro y lo demés conforme a està la trasa.

Item promet desbastar totes les figures de sa mà y per açò obligue tots sos béns aguts y per aver.

Item que si Déu disposàs de sa vida age de continuar lo retaule son hereu donant satisfació segons los pactes tractats.

Item lo sacrari lo a de fer segons la trasa o borro fet ab llapis.

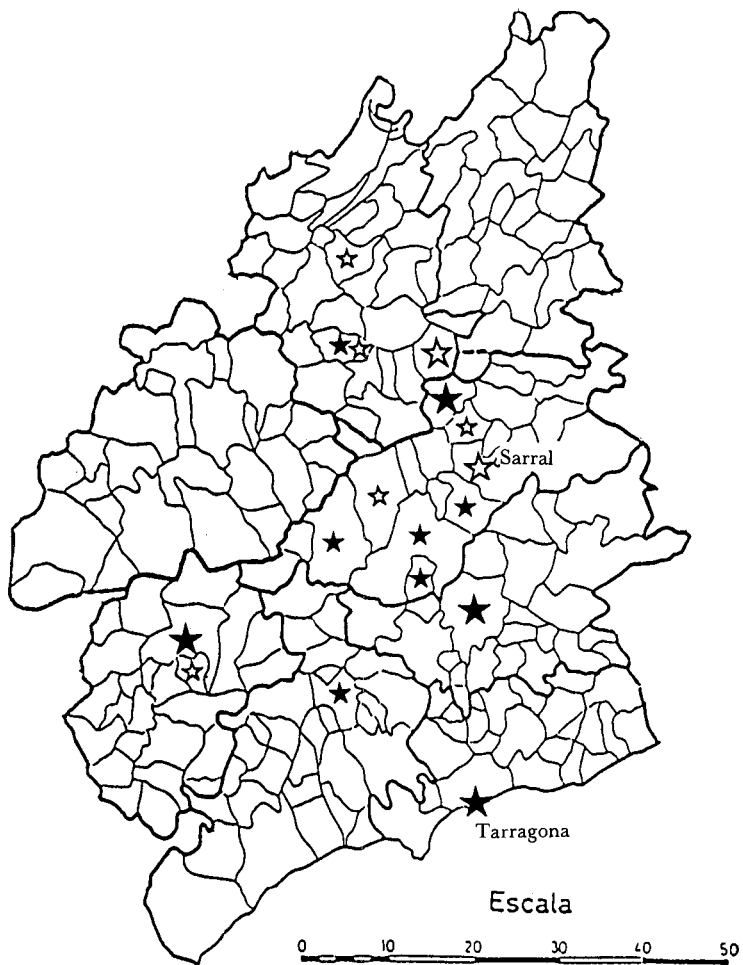
Item promet fer figures de mit relleu a les portalades del sacrari.

De los quals pactes y foren jurats y firmats (...)»³¹.

JOSEP M.T. GRAU I PUJOL
ROSER PUIG I TÀRRECH

31. AHAT Fons de Poboleda, caixa 10 núm. 14 s.c. Es tracta d'un esborrany sense que coneguem de moment el document definitiu, redactat davant notari.

LOCALITZACIÓ DE LES OBRES DELS ESCULTORS ESPINALT,
 CONEGUDES FINS AVUI

- ISIDRE ESPINALT i TRAVERA { ★ Pobles on l'artista realitzà una obra.
 ★ Pobles on l'artista realitzà més d'una obra.
- ISIDRE ESPINALT i VALLET { ☆ Pobles on l'artista realitzà una obra.
 ☆ Pobles on l'artista realitzà més d'una obra.

APÈNDIX

DOCUMENT NÚM 1

Aprenentatge de Joan Novelles amb Isidre Espinal, escultor, per sis anys a comptar des del 18 de febrer del 1720.

«Die decima octava mensis februarii anno a nativitate Domini millesimo septingentesimo vigesimo, in villa de Çarreal Archidiosis Tarragonae.

In Dei nomine. Joan Novelles de edat de catorse anys poch més o menos, fill del honorable Pere Novelles, pintor, vuy habitant en lo lloch de les Piles, Archebisbat de Tarragona, asi presents. De grat fent estes coses ab expresa llicència, facultat y consentiment de dit son pare Pere Novelles, se pose a aprenent de escultor baix lo domini y ensenyansa del señor Isidro Espinal escultor de la present vila de Çarreal. Per lo temps, espay y termini de sis anys, los quals comensen vuy dia present y demunt escrit, y finiran y acabaran lo dia diset de fabre del any 1726. Si pose y dit señor Espinal lo reb ab los pactes, forma y modo acostumats, y en semblants aprenents y aprenentatges acostumats usar y practicar y además de dits hus y practica són pactats units y concordats entre dites parts los pactes següents:

Primo és estat pactat que si cas fos (lo que nos creu) que sy dit Joan Novelles aprenent predit, no cumplís dit termini y espay de sis anys servint en aprenent (no obstant causa urgent) çò és que sens causa sen anàs de dita ensenyansa hage de pagar y donar a dit señor Espinal, son amo, és a saber si sen anàs al cap de tres anys o aquells comensats, hage de pagar divuit dines per cada dia que aurà estat en dita ensenyansa de dit Espinal, çà és divuit dines per cada dia dels dos primers anys y si faltàs lo quart any, hage de satisfacer a dit Espinal, sols la despesa de un any i mig y si faltàs al quint o sisè any hage de pagar sols la despesa de un any.

Item és estat pactat entre dites parts, que si cas fos, que dit Isidro Espinal, morís ans que dit aprenent hage acabat dit termini de sis anys de aprenentatge que si en dita botiga y quede official capàs per a la ensenyansa de dit aprenent hage de acabar lo aprenentatge en dita officina ho botiga, y si en dita botiga no hi aurà official capàs per a dita ensenyansa en tal cas té facultat dit aprenent de anar-sen o quedar-si.

Item és estat pactat que si cas fos que dit Isidro Espinal son amo morís al sisè any i dit aprenent fugís, que no tingue obligatio de pagar cosa del temps aurà estat en dita casa, y per a millor atendre y complir tot lo demunt dit y per què dites coses estiguen ab la seguritat ques diu, lo dit Joan Novelles, aprenent ne done per fermansa y principal obsevador de dites coses y de cascuna de elles a dit señor Isidro Espinal, son amo, dona al honorable Pere Novelles, pintor vuy habitant en lo lloch de les Piles Archebisbat de Tarragona, son pare, lo qual juntament ab dit Joan Novelles y sens ell serà tingut y obligat a tot quant dit aprenent se ha obligat fer tenir y aver en rahó del salari per lo sustento, lo qual asi present accepte lo dit càrrech de fermansa. Renunciant a la lley o dret que dispose que primerament sie convingut lo principal que la fiança y tant principal com fiança per a atendre y complir tot lo sobredit obliguen *simul et insolidum* tots y segles bens seus aguts y per aver y lo dit Señor Isidro Espinal adnet a dit Joan Novelles per aprenent en sa botiga prometent ensenyar-li y tenir-lo com se acostumen tenir, y ensenyar a tals aprenents y així ho juren tots, *fiat latius*.

Testes sunt Joseph Contijoch, pagès del lloch de Barberà y Joan Saldoni, pagès de la present vila de Çarreal, tots del Archebisbat de Tarragona».

Font: HT PN Sarral n. 4263 ff. 27v-29. Notari Josep Vidal.

DOCUMENT NÚM 2

«Transcripció y avinensa feta entre lo Reverent Pare D. Jaume Viladebaix, vicari president del real Monastir de Scala Dei, de una, y Isidro Espinal, escultor de la vila de Çarreal, de part de altra, sobre la fàbrica y obra de pedra blanca que dit Espinal té de fer per al pedestral del retaule del altar major de la iglesia de dit monastir.

Penes Josephum Bernardinus Llop, notari Falceti populatum.

Die XV mensis juny anno a natiuitate Domini MDCCXII in Regali Monasterio Scala Dei, Tarraconensis Diocesis.

En nom de nostre Senyor Deu Jesuchrist sia Amen.

Sobre les coses devall scrites per y entre lo molt Reverent Pare Don Jaume Viladebaix, monjo y vicari president del Real Monastir y Convent de Scala Dei del sagrat ordre de Carroixa, inseguint la deliberació presa per lo Sant Convent de Scala Dei en lo any 1710, y tenint ordre y comissió del Reverent Pare Don Fernando Rodrigo, prior de dit Real Convent y visitador de la provincia de Catalunya, ara ausent, de una part, y lo Senyor Isidro Espinal, escultor habitant en la vila de Çarreal, Archebisbat de Tarragona, de part altra, són estat fets y firmats los capítols y pactes següents:

Primerament és pactat que lo dit Isidro Espinal té de fer de pedra de alabastre blanca de Çarreal, pura y sens macula groga, la obra necessaria per al pedestral del retaule del altar major de la iglesia de dit monastir y convent de Scala Dei y és lo següent:

Primo dos estatués o figures al natural de dita pedra alabastre de alsada de vuyt pams y mig segons art de escultura, per al peu de pedra del altar major.

Item quatre migs cossos de Angels a modo de bastaixos de la dita pedra ab sos adornos, segons lo dissenyo y trassa de dit retaule feta per dit Isidro Espinal per al dit pedestral.

Item dos piscines eo la escultura per a dos piscines de dita pedra blanca ab tres angels a cada piscina, segons demostra la dita trassa ab sos adornos convenients y necessaris conforme dita trassa.

Item es pactat que lo dit Isidro Espinal te de fer la dita obra dins tres anys contadors del dia present en avant, fent la tercera part de dita obra cada any treballantla en la dita vila de Çarreal a totes ses costes y acabada de treballar ab la deguda forma se haura de portar en la forma que abaix se dirà.

Item és pactat que acabada que sia la dita obra lo Sant Convent de Scala Dei la té de fer portar a ses costes des de la dita vila de Çarreal fins al present monastir y fer les caixes y guarniments necessaris per a portar la dita obra, tenint obligació dit Isidro Espinal de acompanyar la obra y acistir ab sa trassa y industria per a facilitar lo transport.

Item és pactat que si per cas per los camins transportant a este convent la dita obra tenia o rebia aquella algun encontre de forma ques rompés o espallas alguna pessa o figura de les sobredites, que en tal cas lo dit Isidro Espinal la té de compondre, fer y adobar ab la deguda perfecció sens pretendre per assó satisfacció, ni remuneració alguna per estar tot comprés ab la quantitat que baix se li prometra pagar.

Item així mateix pactat que sempre y quan estava acabada la dita obra, lo dit Espinal la té de assertar y posar a ses costes en la forma que deu estar al dit retaule o pedestral de aquell fent fer lo dit Sant Convent a ses costes los forats en la pedra forta y los encaixos.

Item és pactat que lo dit Isidro Espinal té de venir al present convent per a la dita obra i assentar-la sens salari algú, tenint obligació lo Sant Convent de enviar-li criat y cavalcadura y fer-li la despesa de menjar y beure tot lo temps que estarà en dit convent per la dita rahó.

Item és pactat que lo dit Sant convent haja de donar y pagar segons que en virtut del present capítol lo dit Molt Reverent Pare Vicari President en dit nom promet donat y pagar al dit Isidro Espinal per rahó de tota la dita obra y demás treballs sobredits, mil y cinquanta lliures moneda

barcelonesa, pagadores en esta forma: a saber, és cent y cinquanta lliures lo dia present per a poder fer arrancar la pedra, altres cent y cinquanta lliures del dia present a un any, que tindrà treballada la dita tercera part de obra, y després continuant en treballar dita obra respectivament, continuarà dit convent en pagar-li cent y cinquanta lliures cada sis mesos del segon any, y al cap de sis mesos del tercer any li pagarà dos-centes lliures; y les restants dos-centes y cinquanta lliures a compliment de dites mil y cinquanta, lo dia que se haurà acabat y assentat tota la dita obra.

Item és pactat entre les dites parts que si per algún cas fortuït, o, per altre accident de la guerra o altrament lo dit Real Monastir de Scala Dei no podrà continuar-lo fer dita obra y haurà de parar aquella, que en tal cas lo dit sant convent haja de fer avisar al dit Isidro Espinal per a què no passe avant la obra, y en aquest cas lo dit Espinal haja de cessar en lo treball, y lo sant convent tinga obligació de pagar-li com en virtut del present capítol lo dit molt reverent pare Vicari President en dit nom pagar-li tota la obra que tindrà treballada en dita ocasió.

Item és pactat que si per cas durant la dita obra y abans de estar aquella acabada se esdevingés morir lo dit Isidro Espinal, y son hereu coldrà continuar-la y acabar-la, que en tot cas lo dit son hereu pugue acabar y perficcionar aquella en la forma y pactes sobredits, donant aquell plena y cabal satisfació al dit sant convent en la perfecció y son acabament que la deu fer dit Isidro Espinal.

Item les dites parts respectivament prometen cumplir tots los pactes sobredits en la forma que dalt està expressat lo que prometen cumplir *ad invicem et vicissim* ab restitució de totes missions y despeses. Y per cumplir aquestes coses lo dit molt reverent pare Vicari President en dit nom obliga tots los béns de dit sant convent; y lo dit Isidro Espinal obliga tots sos béns mobles, e immobles haguts y per haver, y ab jurament de les dos parts.

Item és pactat que acabada quedi de fer la dita obra puga lo sant convent fer-la judicar per dos mestres elegidors un per cada part. Finalment volen les dites parts.

Et Ideo nos dicta partes laudantes.

Testes sunt Ciprianus Ginestar agrícola villa de Oliana, Urgellensis Diocesis et Petrus Joannes Anglada, juvenis sculptor civitatis Tarracona vengenti in dicto Regali Monasterio Scala Dei.»

DOCUMENT NÚM 3

Contractació de l'obra del sagrari i altres peces d'imatgeria per part dels Jurats de Passanant a l'escultor Isidre Espinalt, el 26 de desembre del 1699.

«Die 26 de Desembre de 1699. Attenen y considerant que se ha fet concert entre los Señors Jurats de Passanant qui són Joseph Miró y Joan Fabregat jurats en dit any y entre lo Señor Isidro Espinalt, escultor de la vila de Sarreal se ha fet concert que dit fa y esculpirà un Sacrari per la iglesia de Passanant y lo ha de fer ab la forma que dit Señor a portat estan firmats los Srs. Jurats y un retaule de Sant Antoni de Pàdua ab la forma segons com està ab un risguenyo de llapis que estan firmats dits Srs. Jurats de dit lloch de Passanant y més a de fer al remato una Imatge de bulto de Sant Francisco Xavier, y dit Sacrari y retaule los concert, lo sacrari per preu de cent y seixanta lliures y lo retaule preu seixanta lliures moneda Barcelonesa ab tres pagues la primera per tot lo mes de jener de lo any 1700 ques 60 lliures, la segona per tot lo mes de Maig de dit any y la tercera paga acabada la obra tan del sacrari y retaule per lo dia de Nostra Señora de Setembre de dit any y dita quantitat prometen pagar-li dits jurats de Passanant al dit Isidro Espinalt sobredit escultor de dita vila de Sarreal y dit Sr. Escultor promet fer dita obra per dit any y, si per cas antes de acabar dita obra Déu lo citave en l'altra vida que son hereu aje de acabar

y perfeccionar dita obra donant entera y cabal satisfacció a dit Espinalt de Passanant y per assò dits jurats per complir dita quantitat prometen pagar de béns de dita universitat y de la sacristia obligant sos tots béns y tot lo dit escoltor ab jurament, item en lloch de 4 pidamies que ha de fer quatre Angels al sacrari; item és tractat que los dits Jurats an de anar a buscar dita feya allà a Sarreal; item que los de Passanant an de pagar la farramenta del sacrari, y fer lo gasto assí en Passanant a dit escultor *fiet large*.

Testes Rafel Carnicer y Ramon Piquer de Passanant, pagesos.»

Font: Sebastià MERCADAL, *Apuntes históricos de la devoción a la Santísima Virgen de Passanant. Seguidos de una novena para fomentarla por ...* Imp. Mariana de F. Carruez. Lleida 1882.

DOCUMENT NÚM 4

Contracte del regidors de Passanant amb l'escultor Isidre Espinalt per a l'execució d'un retaule a l'església de la vila per 55 lliures, el 25 d'abril del 1732.

«Dia 25 de Abril de 1732 en lo lloch de Passanant Archebisbat de Tarragona (...) Reverent Pau Cabeza presbiter y Rector de la Iglesia parroquial de Sant Jaume Apòstol del present lloch de Passanant del Archebisbat de Tarragona, los Honorífics Joseph Miró Batlle, Ramon Llord Regidor en orde primer, Magí Piquer Regidor en orde segon en lo present any, Ramon Fabregat y Joseph Brianchó pagessos del dit lloch Sacristans també en lo corrent any de 1732 de la Verge Santíssima de Passanant, y ab intervenció de tots los naturals de dit lloch y devots de Maria Santíssima, y particular devoció del Señor don Jacintho de Gomar per mayor honra, y gloria, y decencia de la Verge Santíssima se ba pactar que lo señor Isidro Espinal escultor de la Vila de Sarral treballe, y fasse nou un retaule de fusta de Alba inseguint la planta feta per dit Espinat; la qual està firmada, y rubricada per dit Pau Cabeça Rector de dit lloch; comprenent-se en dit retaule un march, y trono á més del dit retaule en lo qual se haurà de col·locar la Imatge de María Santíssima, qual portalada de dit camaril, y per mayor garbo de la obra deurà dit trono que va rubricat també de mà de dit Retor ab un paper volant unirse ab lo retaule per la part de atrás, y ab lo guarniment de la portada del camaril, que tant a la part de defora de la capella; com a la part de dins del camaril deu ser guarnida de portalada, y vestida de escultura tanbé de fusta de Alba, y del retaule guarnit ab 4 ninxos, o posteras ahon deurà posar quatre figures çò és als dos primers ninxos de damunt del pedestal ab San Joachim ab sa filla Maria Santíssima, per la mà, i Santana y als dos ninxos de la segona endana de ab Santa Thecla protomàrtir, y Patrona de Tarragona, y Santa Polonia Verge, y baix la balustrada de la portada del camaril, lo misteri de la anunciata treballat de mitg relleu; lo demés ab lo modo y forma que en la trassa damunt se conté: així mateix se comprèn en dit retaule una figura de un Sant Christo y 4 candeleros per la primera grada dos per part, que tant la efígie del crucifici, com dels candeleros han de estar ab la forma, y rasgo ab què estan los del Altar de la Purísima Concepció de la vila de Montblanch, treballat per dit Espinal.

Dita obra deu ser finida, y acabada per la festa de Nadal del any 1733, y tot lo convingut se ha de pagar ab quatre pagues çò és per tot lo mes de Maix pròxim vinents y de 1732, 150 lliures que serà el principi de la obra, les altres tres iguals çò és per lo dia y festa de Nadal pròxim vinent, y del any corrent, y de 1732. 133 lliures 6 sous 8 diners per lo dia y festa de Sant Joan Batista del any de 1733, 133 lliures 6 sous 8 diners y la última que sera después de haver plantat lo retaule per la festa de Nadal del any 1733, igual a las dos antecedentes de 133 lliures 6 sous 8 diners y ab exos plassos offereixen las parts cumplir a las ditas cosas, y satisfacer, y pagar ditas

quantitats ab, exprés pacte, que si (Déu nostre Señor) disposia que dit Espinal, morir a mitja obra o altrament, y son hereu no volgués satisfacer a dita obra, dega dit son hereu satisfacer, o cumplir la dita promesa, y sino que se judique la obra refent las parts uns, ab altres respectivament lo treball fet, o per a fer.

Per lo que attendrer, y cumplir ne obliga dit Isidro Espinalt mayor, y Isidro Espinalt menor son fill que altre dia firmarà tots, y sengles sens mobles e emmobles aguts y per haver ahon es vulla que según sean, y ab jurament llargament com així mateix Joseph Miró Batlle, Ramon Lloret Regidors en orde primer, y Ramon Fabregat sagristà mayor de la Verge Santíssima de Passanant *simul et in solidum* obligan al dit Espinalt, y faltan alguna paga de las antecedement ditas tots, y sengles béns seus així mobles com immobles agust, y per haver ab jurament llargament.

Testes huyus rei sunt Mo. Joannes Alio pr. en su Parrals. Eccl. de Çarral beneficiatus, ac residens et Joannes Fabregat agta. oppidi de Passanant. Testes vero firmæ dicti Isidori Espinalt minoris, sunt Ludovicus Bargalló eremita B. V. M. de Passanant, et Jacobus Vives agta. oppidi de Passanant, qui juravit omnia, et singula in isto insto. contenta.»

Font: Ibídem.